

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Fričova 298, 251 65 Ondřejov
tel. 775 388 400, info@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 177 z 8. 12. 2012

Cena Františka Nušla za rok 2012

Česká astronomická společnost ocenila Nušlovou cenou za rok 2012 astronoma a kartografa Ing. Antonína Růklu. Slavnostní předání ceny proběhne v kulturním sále pražského hlavního nádraží v sobotu 8. 12. 2012 v 15:00. Poté bude přednesena laureátská přednáška „Soukolí nebeských sfér (o historii a způsobech zobrazování a modelování hvězdné oblohy a vesmíru vůbec)“. Na předání ceny i na laureátskou přednášku má přístup odborná i široká veřejnost (zdarma). Akce se koná ve spolupráci České astronomické společnosti s Českými drahami.

Nušlova cena České astronomické společnosti je nejvyšší ocenění, které uděluje ČAS badatelům, kteří se svým celoživotním dílem obzvláště zasloužili o rozvoj astronomie. Je pojmenována po dlouholetém předsedovi ČAS Prof. Františku Nušlovi. Česká astronomická společnost obnovila její udělování po padesátileté přestávce v r. 1999. Prof. PhDr. František Nušl (3. 12. 1867 - 17. 9. 1951) byl v letech 1922 - 1947 předsedou tehdejší Československé astronomické společnosti. V letech 1924 - 1938 byl ředitelem státní hvězdárny.

Ing. Antonín Růkl se narodil 22. 9. 1932 v Čáslavi. Astronomií se zabývá již od r. 1949. Zprvu jenom jako amatér byl spolupracovníkem Štefánikovy hvězdárny v Praze, později už jako řádný člen Československé astronomické společnosti. V roce 1956 ukončil vysokoškolská studia na zeměměřičské fakultě ČVUT v Praze, při kterých se soustředil především na geodetickou astronomii a kartografii.

Po studiích pracoval nejprve v astronomickém oddělení Geodetického ústavu v Praze a na Geodetické observatoři Pecný u Ondřejova. Od února roku 1960, kdy byla dokončena stavba pražského Planetária v Královské oboře, pracoval a ještě stále pracuje v tomto zařízení. Stal se velmi brzy vedoucím planetária a zástupcem ředitele Hvězdárny a planetária hl. m. Prahy. V této funkci setrval až do roku 1999, kdy odešel formálně do důchodu. Jeho neustálý zájem o astronomii mu nedovolil odejít skutečně na odpočinek, takže nadále dochází do Planetária, kde pracuje na částečný pracovní úvazek.

S popularizací astronomie začal jako demonstrátor Štefánikovy hvězdárny a profesionálně se jí věnoval i následně výrobou četných audiovizuálních programů pro pražské planetárium se zaměřením jak na školy, tak i na veřejnost. Jeho jazykové znalosti jej předurčily rovněž k propagační činnosti a osvětě na mezinárodním poli. Podílel se na organizaci mezinárodní konference planetárií a v letech 1996-1999 byl zvolen vice-presidentem Mezinárodní konference ředitelů planetárií.

Zároveň s výše uvedenými aktivitami rozvíjel i činnost autorskou. Jako zkušený popularizátor astronomie, autor a ilustrátor psal naučnou literaturu určenou jak pro širokou veřejnost, tak i pro astronomy amatéry. Své publikace nejenom píše, ale také sám ilustruje. Například atlas Souhvězdí vyšel v překladu do jedenácti jazyků.

Největší přínos pro astronomii však mají publikace, v nichž spojil erudici astronoma se svou odborností kartografa. Velmi brzy se stal jak u nás, tak i v zahraničí známým jako autor četných astronomických map, atlasů a obrazových publikací, které vycházely především v cizojazyčném nakladatelství ARTIA v překladech do mnoha světových jazyků. Vypracoval původní techniku kresby měsíčních map, a také techniku fotorealistické kresby objektů, nejdříve pomocí stříkací pistole (tzv. americká retuš) a později s využitím postupů počítačové grafiky. Absolutorium zaslouží série map Měsíce, která vyvrcholila Rüklovým Atlasem Měsíce všeobecně uznávaným doma i v zahraničí. Atlas Měsíce byl několikrát vydán a postupně přeložen do angličtiny, němčiny, francouzštiny, japonštiny a maďarštiny.

Obdržené ceny a uznání:

- Cena Littera Astronomica za r. 2004 (cenu uděluje *Česká astronomická společnost* za popularizaci astronomie literárním dílem)
- Cena Bruno H. Bürgela za r. 2004 (cenu uděluje německá astronomická společnost *Astronomische Gesellschaft* za popularizaci astronomie v německém jazyce, tj. za díla Ing. Antonína Rükla přeložená do němčiny – poprvé byla udělena ne-německému autorovi)
- V roce 2000 přijala *Mezinárodní astronomická unie* jméno planety č. 15395 Rükla
- Čestný člen *České astronomické společnosti* od r. 2004
- Čestný člen *ALPO (Association of Lunar and Planetary Observers)* od roku 2000
- Koperníkova medaile a Keplerova medaile od Československé astronomické společnosti
- Pamětní medaile k padesáti letům činnosti v Planetáriu Praha

Vybraná kartografická díla:

- **Mapy severní a jižní hvězdné oblohy** (nakladatelství Kartografie Praha uskutečnilo několik vydání počínaje rokem 1969)
- **Otočné mapy hvězdné oblohy** – od roku 1961 vyšlo několik typů map. Nejnovější vydání bylo uskutečněno v roce 2011 v nakladatelství Aventinum pro SUPRA, Praha
- **Astronomické části několika zeměpisných atlasů** pro školy i veřejnost, zejména astronomická část „*Školního atlasu světa*“ vydávaného od roku 1969 (Kartografie Praha), nejnovější aktualizované zpracování v novém vydání roku 2010. Dále části „*Velkého atlasu světa, Rodinného atlasu světa, Praktického atlasu světa*“, a také menšího „*Kapesního atlasu světa*“ (vše v nakladatelství Kartografie Praha)
- **Mapy Měsíce**, zejména podrobně zpracované:
 - **Mapy měsíčních polokoulí, Maps of Lunar Hemispheres**, (vydal Reidel Publishing, Dordrecht, Holland, rok 1972) – vůbec poprvé zde byl Měsíc zmapován ze šesti hlavních směrů podle snímků z družic Lunar Orbiter
 - **Atlas Měsíce, Atlas of the Moon, Mondatlas, Atlas de la Lune, atd ...** poprvé byl vydán v cizojazyčné verzi v roce 1990 v nakladatelství ARTIA. Později byl tento vynikající atlas vydáván v jeho nástupnickém nakladatelství Aventinum, Praha, a během let vyšel několikrát po sobě v angličtině, němčině, francouzštině, japonštině a češtině (v roce 1991). Zatím poslední přepracované a doplněné vydání **Atlasu Měsíce** bylo publikováno v roce 2004 v angličtině pro americké nakladatelství Sky

and Telescope, ale při příležitosti autorových 80. narozenin vychází nové, barevně upravené a doplněné vydání v češtině, angličtině, němčině a poprvé i v maďarštině. Toto bezesporu **nejvýznamnější a ve světě určitě nejznámější Růklovo kartografické dílo** v širokém měřítku povzbudilo celosvětový zájem o amatérské pozorování Měsíce. Dodnes je tento „**Růklův Atlas Měsíce**“ – jak je pod tímto názvem znám v astronomickém světě – standardně používán pozorovateli a odkazuje se na něj jak v důležitých zprávách o pozorování Měsíce, tak i v řadě počítačových programů, zaměřených na měsíční výzkum, apod.

- **Měsíc, The Moon** (vydala Hvězdárna a planetárium hl.m. Prahy v r. 1999, 2004 a 2010) – nástěnná mapa a skládaná mapa Měsíce, rozšířená jak u nás i v zahraničí, zejména v USA.
- **Sky&Telescope's Field Map of the Moon, Sky&Telescope's Mirror-Image Field Map of the Moon** (Sky Publishing, 2005) - podrobné, skládací mapy pro pozorovatele Měsíce.
- **Měsíc dalekohledem** (vydává nakladatelství Aventinum, Praha, od roku 2006 – zatím vyšlo několik vydání v češtině, němčině a maďarštině). Je to speciální malý atlas pro začínající pozorovatele Měsíce, který lze použít pro všechny typy dalekohledů.

Vybrané obrazové publikace a atlasy:

- **Souhvězdí, Constellations, Sternbilder, atd ...** (vydávala cizojazyčně i česky ARTIA, Praha, následně nakladatelství Aventinum, Praha) - velmi populární atlas souhvězdí, vydávaný od roku 1971. Celkem byl přeložen a vyšel v 11 jazykových verzích. Jeho aktualizované a přepracované vydání vychází znovu od roku 1998 v češtině, angličtině (pro USA) a němčině. V současné době Ing. Růkl připravuje změny pro zcela nové rozšířené vydání v nakladatelství Aventinum.
- **Guide de l'Amateur Astronome, The Amateur Astronomer, atd...** průvodce Astronomií pro amatéry (tzv. **Vesmír**) vydávalo pouze cizojazyčně nakladatelství ARTIA, později nakladatelství Aventinum, Praha, ve francouzštině, angličtině, němčině, španělštině, italštině, holandštině a japonštině.
- **Kapesní atlas Měsíc, Mars, Venuše**, vydalo cizojazyčné nakladatelství ARTIA poprvé v roce 1977. Vyšel německy, francouzsky, anglicky a holandsky. Později byla tato publikace přepracována a určité pasáže byly aktualizovány a převzaty do jiných knih, zvláště pak do již zmíněného **Atlasu Měsíce**.
- **Collins Atlas of the Night Sky** (Storm Dunlop, Will Tirion, Antonín Růkl, nakladatelství Harper and Collins, rok 2005). Hvězdný atlas, spojený s atlasem Měsíce od Ing. Antonína Růkla.
- **Obrazy z hlubin vesmíru, Welten, Sterne und Planeten, atd...** (původně též vycházelo v cizojazyčném nakladatelství ARTIA, Praha, rok vydání 1988, následně vydávalo Aventinum, Praha). Vyšlo česky, německy, anglicky, italsky a francouzsky – bohatě ilustrovaný přehled astronomie pro orientaci začátečníků, zajímavý i pro odborníky. Nové, zcela přepracované vydání této publikace později vyšlo v Aventinu v roce 2003 a druhé aktualizované vydání následně v roce 2007 česky pod názvem **Pohledy do vesmíru**.

Slavnostní předání Nušlovy ceny a laureátská přednáška proběhnou v sobotu 8. 12. 2012 od 15:00 v kulturním sále pražského hlavního nádraží. Cenu předá předseda České astronomické společnosti Ing. Jan Vondrák, DrSc. Laudatio přednese čestný předseda České astronomické společnosti RNDr. Jiří Grygar, CSc. Laureát Nušlovy ceny za rok 2012 Ing.

Antonín Růkl přednese laureátskou přednášku na téma „Soukolí nebeských sfér (o historii a způsobech zobrazování a modelování hvězdné oblohy a vesmíru vůbec)”.

Více o Nušlově ceně a jejích držitelích najdete na <http://www.astro.cz/cas/ceny/nuslova/>.

Pavel Suchan

místopředseda a tiskový tajemník České astronomické společnosti

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23.10.2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i. Archiv tiskových prohlášení a další informace nejen pro novináře lze najít na adrese <http://www.astro.cz/media>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4, tel.: 226 258 411, e-mail: suchan@astro.cz.